

גליונות לעיון בפרשת השבוע

שנה ה'תש"ח

מחנה בני נחמה ליבוביץ

ד"ר צבי מנחם תורה והשכלה למבוגרים ולנער

המחלקה ללימודי תורה

שמיני (תא"ר)

גליון זה הוא המשך גליון לפ' זו תש"ה שעסק בטעמי אסורי מאכלות. שאלה א בגליונות קשורה לשאלה א בגליון הלז.

א. בטעם אסורי מאכלות:

ש"ל ("משתדל")... יהיה כל אחד מישראל מובדל בחוקים ותורות מן האומות הע' ולא ילמד ממעשה האומות ויחבק חמיו כאלוקי אבותיו ולא ימיר כבודו בגלולי הגויים. הטעם הזה כבר נזכר בתורה (י"א מ"ד) "והתקדשתם והייתם קדושים כי קדוש אני." אך מלבד הטעם הזה התלוי בזמנים ובמקומות (שאם היו כל אנשי העולם מאמינים באל יהודי ושומרים משפטים ישרים - לא היתה חתירה הזאת צריכה) הנה רבוי המצוות והחוקים הוא מועיל בכל מקום ובכל זמן לתקן המדות וזה משני צדדים. 1) כי המצוות האלו הן שומר, הרי הן מזכירות אותו בכל שעה את האל אשר צוה המצוות ההן, וזכרון האל והשגחתו... "כל זה מתג ורסן העוצר ומונע התאוות מהתגבר על האדם וקובע בלבו יראת האלוהים לבלתי יחטא. 2) כי אין תחבולה לאדם להתגבר על יצרו ולמשול ברוחו, אלא בהרגילו את עצמו לפרוש זן ההנאות ולפטרול הצער והדחק וכטעם (איכה ג) טוב לגבר כי ישא עול בנעוריו, והפילוסוף Epictetus אמר: אם ישים אדם שתי מלות אלה על לבו, בטוח הוא שלא יחטא, - ואלו הן: "סבול ופרוש", (suffer et abstinere) סבול הצער ופרוש מן התענוגות והנה רבוי המצוות והחוקים מרגיל הרצון למסור ברוחו ולסבול ולפרוש. 1. מה התכלית העקרונית בין טעמו השני של ש"ל המוצא בה רבין טעמי הרמב"ם הרמב"ן והאברבנאל המובאים בגליון שמיני תש"ה? 2. לכאורה נאמרה דברי ש"ל כאן על רבוי המצוות בכלל. כמה עלולים דבריו ביחוד לשמש סעף למצוות אסורי מאכלות דוקא?

ג. למה נקבעו דיני מאכלות אסורם דוקא במקום זה? ענה לשאלה זו בעזרת ספורנו ב ד"ה זאת החיה אשר תאכלו, עד "משכני אשר בתוכם".

ג. ב. זאת החיה אשר תאכלו מכל בהמה. רש"י ד"ה זאת החיה מכל בהמה: מלמד שהבהמה בכלל חיה והשוה רש"י דברים י"ד ד' ד"ה זאת הבהמה: למנוח שהיה בכלל בהמה.

א. הסבר את דברי חז"ל המוצאים בשני מקומות אלה ברש"י וכיצד למדו חז"ל כלליהם אלה? 2. מה הם השמושים השונים של "חיה" ו"בהמה" בתנ"ך? ומהו ההבדל ביניהם. השתמש ברשימת פסוקים זו.

מה מובן "חיה"?	מה מובן "בהמה"?	בר' ח' י"ז כל החיה אשר אתך... בעוף ובבהמה ובכל רמש
" "	" "	2. ב' יט' ויצר ה' אלוהים כל חית השדה וכל עוף השמים
" "	" "	3. כ' ויקרא האדם שמות לכל הבהמה ולעוף השמים ולכל חית השדה
" "	" "	4. ט' ב' ומוראכם וחתכם יהיה על כל חית הארץ ועל כל עוף השמים בכל אשר תרמס האדמה ובכל דגי הים...
" "	" "	5. ג' ויקרא כ"ה ז' ולבהמתך ולחיה אשר בארצך תהיה כל תבואתה וע' רש"י שם!
מה מובן "חיה"?	מה מובן "בהמה"?	ולעומת זה
" "	" "	א. בר' ו' א' אמתה את האדם. מאדה עד בהמה עד רמש ועד עוף השמים
" "	" "	ב. תהלים ל"ו אדם ובהמה תושיע ה'
" "	" "	ג. ויקרא ז' כא ונפש כי תגע... בסומאת אדם א' בבהמה טמאה או בכל שקץ טמאה...
" "	" "	ד. ה' ב' או נפש כי תגע... בנבלת חיה טמאה או בנבלת בהמה טמאה... או בנבלת שרץ

א. יש מפורשי רש"י המקשים: אם בהמה בכלל חיה, למה לא נאמר כאן, "זאת המהמה אשר תאכלו", ולא יזכיר "חיה" כלל ואין אנו צריכים לדברי רש"י? נסה לענות על שאלתם!

אד. ד. את הנמל כי מעלה גרה הוא ופרסה איננו מפרס, טמא הוא לכם. ה. ואת השפן כי מעלה גרה הוא ופרסה לא יפרס. ו. ואת הארנבת כי מעלת גרה היא ופרסה לא הפריסה, טמאה היא. התקשו המפרשים למצוא סבת השנויה האלה ורב דבריהם דחוקים. נסה, אולי תוכל למצוא סבת צורת הבינוני בפסוק ד' ע"פ הכלל הלשוני של המלבי"ם: יש הבדל בין מלת "לא" ובין מלת "איננו", שמלת "לא" שוללת הפעולה ומלת "איננו" שוללת התאר מן המתואר או הקנין מן העצם... ועיין עוד רש"י בפרקנו פסוק ט"ו ד"ה מפרסת פרסה!

א. ו' ואת הארנבת רמב"ן ד"ה ואת הארנבת. מה הקשי במלה זו וכיצד מבאר אותה האמב"ן? לטעמו מהו הוא מביא את הפסוק ישעיה י"א ז'?